
TRAVESSADA DE MONTSERRAT A NÚRIA (PUIGMAL) A PEU - G.R.-4

5ª ETAPA - SANT PAU DE PINÓS - SANT ANDREU DE SAGÀS

11 de gener de 1987 - 16,842 km - 106 participants

Han passat les festes de Nadal i Any Nou i ens trobem altra vegada tota la colla, i més, animats per a continuar l'itinerari que ens portarà avui de Sant Pau de Pinós a Sant Andreu de Sagàs passant pel Santuari de La Guàrdia, tot això pels voltants de Santa Maria de Merlès i ara ja plenament per comarca berguedana, a la Catalunya Vella, comarca que no deixarem fins arribar al final d'aquest G.R.-4: el coll de Pal.

Som 103 marxadors més alguns acompanyants, i més endavant se'ns afegiran tres membres de la família Garriga. Sortim com és ja costum amb 2 autocars del Monnic, a les 7 del matí, de la Plaça de l'Estació. Les hores anteriors han estat una mica angoixants ja que durant tot el dissabte fins ben entrada la nit ha estat caient una pluja que n'hi havia per a desanimar el més optimiste. Però vet ací que avui, encara que molt fred, fa un dia claríssim que engresca la gent.

Seguim carretera amunt cap a Manresa i, passada aquesta, ens desviem en direcció a Prats de Lluçanès per arribar a Sant Pau de Pinós vora les 10 del matí. Abans hem esmorzat a mig camí per agafar forces.

SANT PAU DE PINÓS, junt amb Sant Miquel de Terradelles, (que ja coneixem de l'anterior etapa), és un agregat del terme municipal de Merlès, que limita a l'E amb la comarca d'Osona i al S amb la del Bages. La Guia del Berguedà ens la descriu com un monument artístic, les primeres notícies del qual daten de l'any 1169. El segle XII fou erigit un temple que constava d'una única nau coronada per un absis semicircular. El 1778 fou erigida parròquia independent. (trobareu més informació als fulls complementaris que ha repartit l'Àngels Parès).

Un altre monument artístic a prop de Sant Pau de Pinós, pel qual, però, no passarem, és Sant Andreu de Pedrós. l'any 982 consta ja com existent. El segle XVIII fou unida a la parròquia de Pinós. L'edifici és una construcció del s. XII. Consta d'una nau coberta amb volta de canó i absis semicircular.

Absis de Sant Pau de Pinós i campanar

El punt de partida sembla aeshabitat. Mentre ens preparem per a la marxa ens adonem de les novetats. Sembla, doncs, que els Reis han estat força generosos: a la família "Tole" els han portat uns anoraks "tope guai" com diuen ara, i a l'Oriol Ventosa, agafeu-vos!, una màquina de filmar. Ara sí que no cal patir. La nostra carrera artística queda assegurada. El que passa, això sí, és que haurem de posar cura en el nostre vocabulari, ja que tot se sent i queda gravat... No és per res, no!

Deixem Sant Pau de Pinós altra vegada en el seu silenci pregon i ens dirigim cap a Can Miquel, masia situada a uns 10 minuts. Trobem més endavant Can Anglada. Un grupet d'escandaloses oques ens surt a rebre. A la vista d'aquests palmípedes algú suggereix un hipotètic robatori i posterior llatro d'oca amb taronja, i l'Assumpta Baig ens explica que una vegada el Pere Cora

grans, amb canes de quedar bé i per manca d'elements, va faltar-se un succedani i va confeccionar un plat de pollastre amb mangos d'arines que hi cantaven els àngels!

Una bona part de la colla en sortir de Sant Pau de Pinós

Tot caminant i fent brometa arribem a la casa pairal de Can Puig on s'hi poden trobar queviures, llet i altres beugudes i hi ha també la possibilitat de pernoctar-hi.

A la mitja hora aproximadament d'haver deixat Sant Pau de Pinós, arribem a la bonica ermita romànica del Ginebret o de la Mare de Déu de Pinós (s.XI), a uns 2 km a l'W de la parròquia de Sant Pau. És un edifici romànic ampliat amb un atri a la part de ponent. Prop de l'ermita hi ha el mas del mateix nom. Aquí hi fem un reagrupament i és excusa per a una bona paradeta. El lloc s'ho mereix. L'ermita està emplaçada en un pla enlairat des d'on albirem una vista panoràmica dels Rasos de Peguera i el Cadí completament blancs de neu i també veiem el Montseny i el Montserrat. Com dèiem abans, avui hi ha una atmosfera totalment diàfana i un cel blau que ho embeiteix tot.

Ermita romànica del Ginebret o de la Mare de Déu de Pinós, i la masia del mateix nom al seu costat

Deixem l'ermita i la masia del Ginebret i iniciem la baixada per l'obaga enmig d'un bosc, tot fent revolts i drecceres que escurcen el trajecte. N'hi ha, però, que el volen estalviar tant que, a més de fer més d'una divertidíssima relliscada a causa del terreny humit i fortament descendent, passen de llarg sense veure les escasses runes del castell de Pinós, d'altra banda difícil de localitzar entre els espessos pins. Del castell de Pinós també se'n diu Torre de Ginebret, que és l'única cosa que en queda de l'antic castell.

Tornem una mica enrera i fem una mica d'història d'aquest terme de Santa Maria de Merlès, a la zona de contacte del Berguedà, el Bages i Osona, que centra un extens sector de la vall mitjana i baixa de la riera de Merlès (l'antic Adest) que en aquest indret havia estat a la part mitjana la partió dels comtats d'Osona i de Berga i també dels bisbats de Vic i d'Urgell (després del de Solsona), divisió que encara persisteix. Aquest fet ha marcat una diversitat dels condicionaments històrics de les parròquies i el terme municipal resta repartit entre tres comarques: el territori a l'esquerra de la riera de Merlès

portany al Lluçanès en gran part, amb les esglésies de Sant Martí de Merlès, Sant Pau de Pinós i Santa Maria de Pinós i els castells de Merlès i de Pinós, llocs descrits en l'apartat del Lluçanès de la comarca d'Osona; un petit apèndix, al sud-est del terme, s'endinsa també a l'esquerra de la riera de Merlès, dins el Bages, amb

quel de Terradelles (ambdues havien format part del terme d'Oristà), les quals són descrites amb Avinyó dins el Bages; el territori de la dreta de la riera de Merlès comprèn la parròquia de Santa

nen al cas. A nosaltres ens interessava descriure les dues primeres comarques, Osona i Bages, per les quals en algun moment el nostre itinerari.

Deixem, doncs, enrera el que en queda del castell de Pinós, el qual donà nom a una important família de nobles, els Pinós, documentats amb d'altres importants també com els de Gósol, Querforadat i Saldes, i arribem a la masia de La Molina. Passada aquesta, travessem la riera de Merlès, que esmentàvem abans, i que trobem gel. Una imatge certament captivadora.

La riera de Merlès forma un eix longitudinal que travessa el terme de nord a sud i alhora forma un petit sector frontener al NW amb el terme de SW amb el terme de Puig-reig, fins poc abans de la seva desembocadura al Llobregat. Dins el territori municipal de Santa Maria de Merlès rep per la dreta la riera de la Pinya. Els principals eixos de comunicacions són la carretera de Vic a Berga per Prats de Lluçanès i Gironella, amb un brancal fins a la parròquia de Santa Maria al sector nord i la més recent, al sud, de Prats de Lluçanès a Navars per Pinós i Gaià.

Travessat el pont ascendim per l'obaga de Cal Torres, sempre pel mig del bosc. Ens sentim feliços entre aquesta exuberància i sentor de verd.

Passats uns roquissers, ens enfilem cap a la masia Boencs. Hi passem entre aquesta i els corrals i de seguida se'ns presenta, enlairat, el Santuari de La Guàrdia, on ens dirigim. La Guàrdia

És un excel·lent mirador sobre el Baix Berguedà. Aquí hi fem un altre reagrupament. El Voltà aprofita per a fer els seus apunts ràpids i després hi ha una "lluïta" de gorres amb visera entre aquest i la Tina, que també va d'estrena.

El poble de la Guàrdia de Sagàs, antiga quadra i actual parròquia del terme, es troba en un cim de la serra de Biure, a 630 m d'altitud. La població, com la de tot el terme, és disseminada. La parròquia se centrava en l'antic santuari de la Mare de Déu de la Guàrdia i fou establerta l'any 1698 (en depenien Biure i Valloriola). L'església actual del santuari (on s'accedeix per un trencall de la carretera de Puig-reig a Prats de Lluçanès) fou erigida al s. XVIII, damunt les restes d'esglésies anteriors.

L'església fou damnificada en iniciar-se la guerra civil de 1936-39, però la imatge que s'hi venerava, de la Mare de Déu de la Guàrdia, fou salvada i col·locada al santuari l'any 1941. És una talla de fusta policromada, que data del final del segle XIII o principi del XIV. En trobar-lo tancat, no podem visitar ni el santuari ni la imatge que s'hi venera.

Tirem endavant i abans d'arribar a una gran masia que, segons ens informen, és can Confaus, tombem a la dreta i, passant per un bosquet de pins i roures i terres de conreu, arribem davant la masia de Can Viladarga on s'hi arriba per la part dels corrals. Allà fem petar la xerrada una bona estoneta amb el proprietari de la masia, un senyor molt trempat.

Casa Viladarga

Casa Confaus

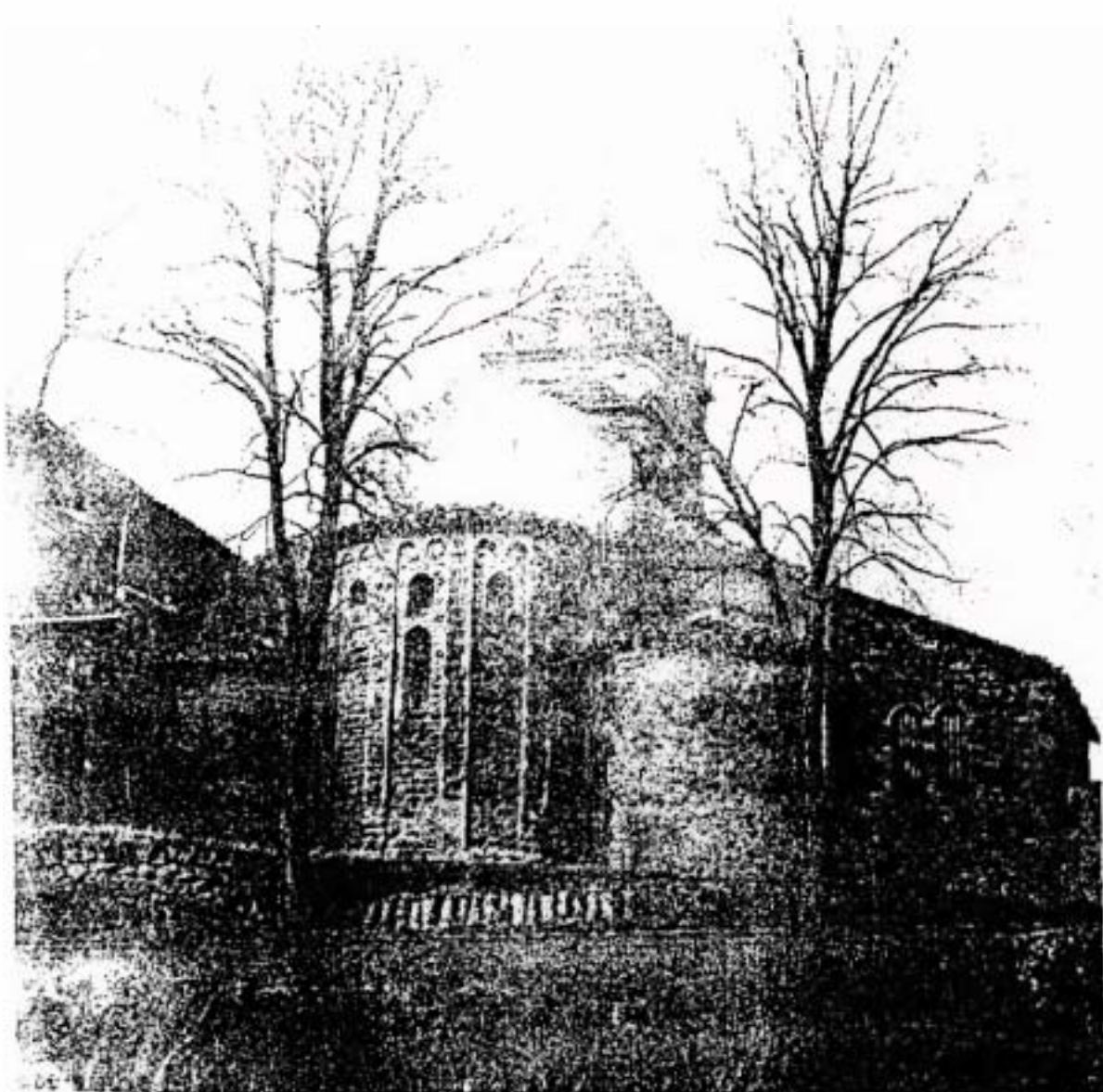
Continuem endavant en direcció Nord, passem per davant de San Salvat Nou, continuem per una pista carenada, entre camps de conreu que alternen amb sector de bosc.

Tot caminant ens hem anat engrescant amb el record de cançons un xic "désuadées" i, arribant a tocar una torre de vigia forestal on alguns intrèpids s'hi enfilen, fem una castada general davant l'astorament de la gent més jove que ens pren, ben segur, per éssers d'una altra era.

Fem un altre reagrupament i tots junts iniciem una suau baixada fins arribar davant la Casa de la Vila de Sagàs. Creuem la carretera de Gironella a Prat de Lluçanès i passem a frec de l'edifici de l'Ajuntament, completament aïllat de les masies que forme el terme municipal, de 270 h aproximadament, com és freqüent trobar per aquestes contrades de la Catalunya Vella.

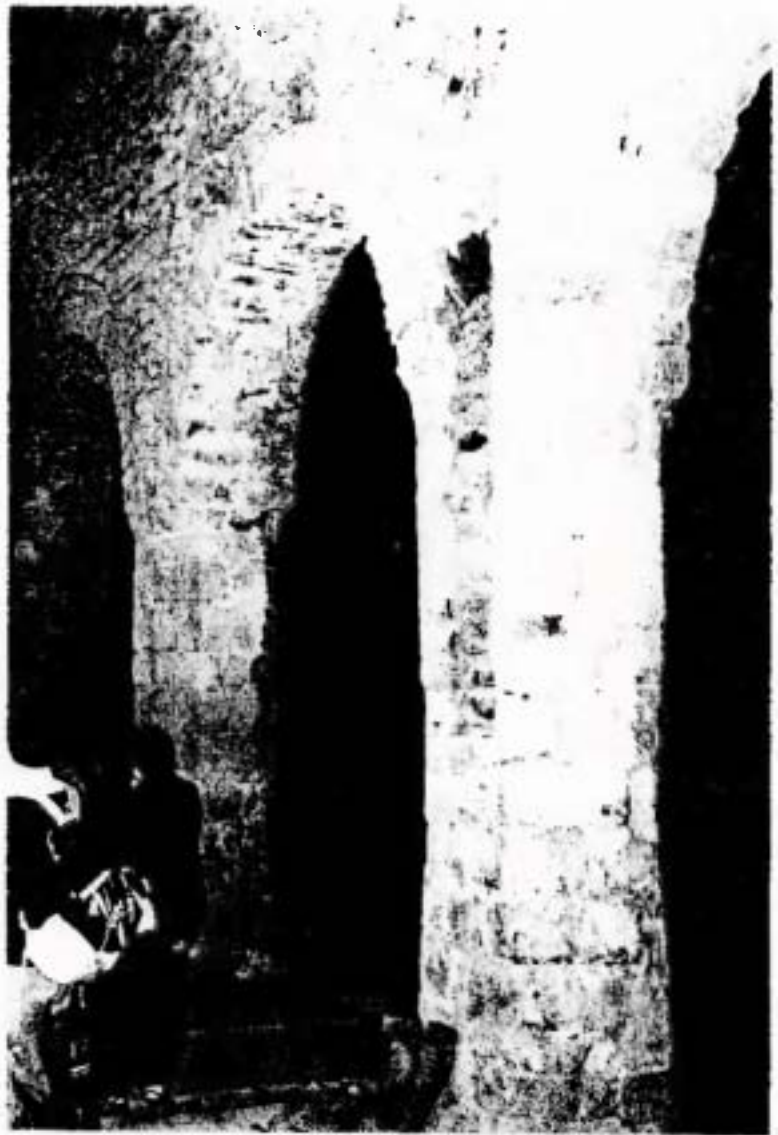
Pugem un xic per un camí ample, deixem la pista per un corriol que passa a frec de les parets d'una petita ermita i pugem a la carretera de Sant Maurici. La seguim uns 150 m fins arribar a l'església de Sagàs, dedicada a St. Andreu. (veure notes de descripció de l'Àngels).

Església de Sant Andreu de Sagàs, notable exemplar romànic s.XI

El temple tenim la sort de trobar-lo obert i hi podem observar els treballs arqueològics que es porten a terme. És un bell edifici romànic que data de la primera meitat del s.XI, de planta basilical, molt alterat per reformes successives. Originalment tenia tres naus, però les dues laterals foren aprofitades més tard per a fer-hi capelles, que flanquegen la nau central. En el punt d'encreuament dels braços que formen la creu llatina de la planta s'alça un cimbori d'estructura quadrada. Al fons de l'església hi ha tres absis. L'absis central presenta exteriorment un fris d'arcuacions cegues, disposades de dues en dues, separades per unes bandes llombardes. El campanar és modern. Tot i les reformes, l'edifici resulta bonic i en bon estat de conservació.

Sembla molt probable que procedia d'aquesta església un frontal romànic d'altar, que es conserva al Museu Episcopal de Vic, i que representa escenes del martiri de Sant Andreu amb un Pantocràtor al centre. És una magnífica taula, de 170 cm. per 90 cm. Sembla que corresponen a aquest frontal, també, dues taules laterals que es conserven al Museu Arqueològic Diocesà de Solsona.

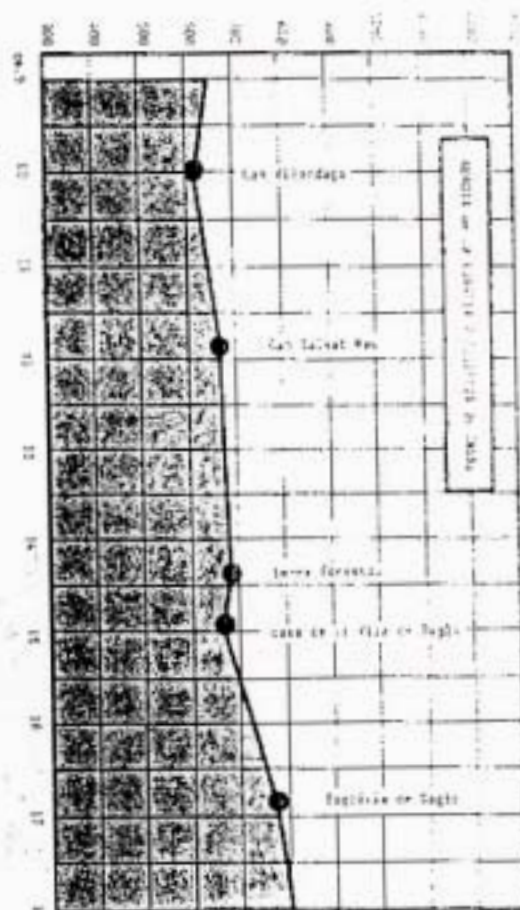

Interior de St. Andreu.

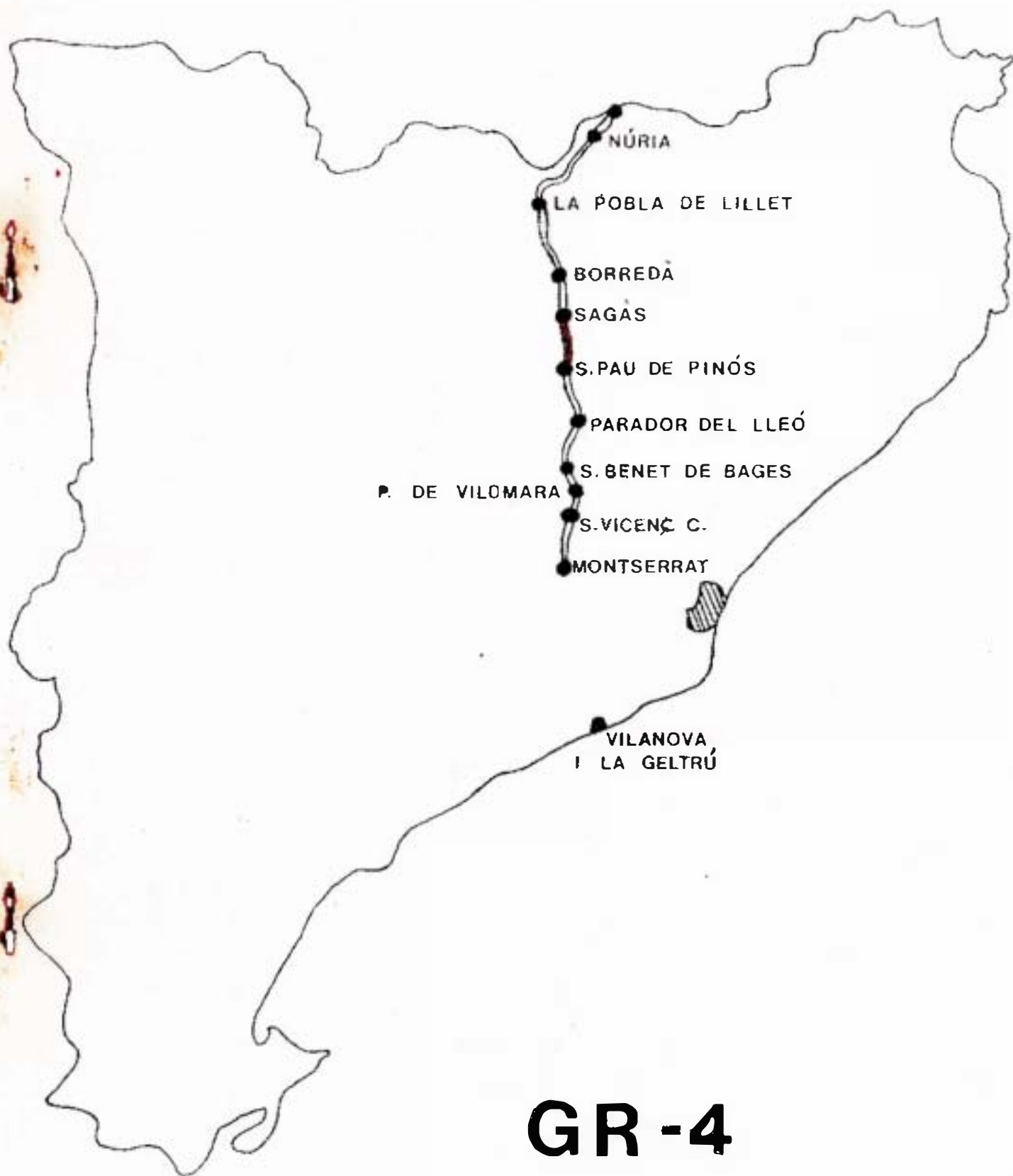

Altar central de St. Andreu.

dir que la veu que sobresurt més és la de la Tina, amb el seu riure característic i contagiós. I, certament, no hi ha dubte que són uns "follonero.", la gravació no enganya. No és estrany que als de la Talata se'ns coneixi per tot arreu. Per alguna cosa serà ...

- Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Vol.1. Osona i el Ripollès
- Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Vol.2. El Bages, el Berguedà i el Solsonès. - ENCICLOPEDIA CATALANA, S.A.
- Guia del Berguedà. Abast de Recorreguts del Berguedà. Manresa, 85.
- Sendera de gran recorregut: Sant Pau de Finsés-La Pobla de Lillet. Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya.
- Ressenyes del Toni Sagarra en el Butlletí Talaia gener-març 87
- Notes dels recorreguts de l'Àngels Parès.

GR -4

MONTSERRAT «» NÚRIA «» PUIGMAL